

Bezbariérové řešení zdravotně technických instalací

Easy-access (adapted for wheelchairs) solution of sanitary technical installations

Ing. Ladislav STRACH, CSc.
vedoucí Konzultačního střediska pro
bezbariérovou výstavbu a dopravu
na území hl. m. Prahy SZPZP

Recenzent
doc. Ing. Karel Ondroušek, CSc.

Součástí našeho stavebního práva se postupně stala povinnost zabezpečit bezbariérovost staveb pro zdravotně postižené osoby. Jsou uvedeny a komentovány požadavky na bezbariérové řešení zdravotně technických instalací (ZTI) v jednotlivých druzích staveb.

Klíčová slova: bezbariérovost staveb, dispozice a řešení bezbariérových ZTI

The carrying out of the duty of securing the easy-accessibility design of buildings for physically handicapped persons has gradually become a part of our building law. The requirements of easy-access solution of sanitary technical installations (ZTI) in different types of buildings are indicated and commented.

Key words: easy-accessibility of buildings, layout and design solution of easy-access sanitary technical installations

1. BEZBARIÉROVOST STAVEB PODLE STAVEBNÍHO PRÁVA

Podle poslední novely stavebního zákona [1] jsou právnické a fyzické osoby a správní orgány povinny při navrhování, umísťování, projektování, povolování, realizaci, kolaudaci, užívání a odstraňování staveb postupovat podle obecných technických požadavků zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace (OOSPO). Tato zásada je obsažena i v dalších ustanoveních stavebního zákona [1], týkajících se územního rozhodování, výrobků pro stavby, stavebního řízení, změn staveb před jejich dokončením, kolaudace.

Obecné technické požadavky zabezpečující užívání staveb OOSPO jsou stanoveny v nedávno vydané vyhlášce 369/01 Sb.[2].

Výjimky je možno povolit pouze:

- ☐ při změnách staveb (stavební úpravy, nástavby, přístavby, změny stavby před jejím dokončením), při změnách užívání a při udržovacích pracích a to pouze ze závažných důvodů (§ 1 (2) [2]); tyto důvody musí být uvedeny a dostatečně prokázány v dokumentaci předkládané ke stavebnímu řízení [3];
- ☐ řešením podle navržené výjimky musí být dosaženo účelu sledovaného vyhl. 369/01 Sb. (tj. užívání OOSPO), jak ukládá § 138 a (2) [1].

Dále je třeba připomenout, že z textové části projektové dokumentace předkládané ke stavebnímu řízení musí být dostatečně zřejmé užívání OOSPO a výkresy musí obsahovat úpravy a řešení z hlediska užívání OOSPO (§ 18 [4]). Při definování požadavků na bezbariérovost rozděluje § 1 a § 2 [2] stavby na:

- ☐ bytové domy;
- ☐ domy s byty zvláštního určení, stavby a zařízení ústavního charakteru určené pro užívání OOSPO (stavby pro sociální péči);
- ☐ stavby občanského vybavení;
- ☐ stavby, v nichž se předpokládá zaměstnávání více než 20 osob;
- ☐ stavby určené pro zaměstnávání osob s těžkým zdravotním postižením;
- ☐ školy, předškolní a školská zařízení.

To jsou prakticky všechny stavby, takže je přehlednější konkretizovat stavby, na které se povinnost bezbariérového řešení nevztahuje; jsou to:

- a) bytové domy do 3 samostatných bytů. Povinná bezbariérovost se však vztahuje na části rodinných domů sloužících pro provozovny občanského vybavení (obchody, služby, stravování, lékařské ordinace atd.)
- b) byty v bytových domech, povinná bezbariérovost se však vztahuje na řešení přístupu, na vnitřní komunikace včetně výtahů (povinnost zřizovat výtah v bytových domech s více než čtyřmi nadzemními podlažími je dána [5], [6]) a na společné prostory těchto domů (prádelna, sušárna, sklep, ale i ko-

čárkárny, zimní zahrada, fitness centrum, bazén apod., je-li jimi bytový dům vybaven);

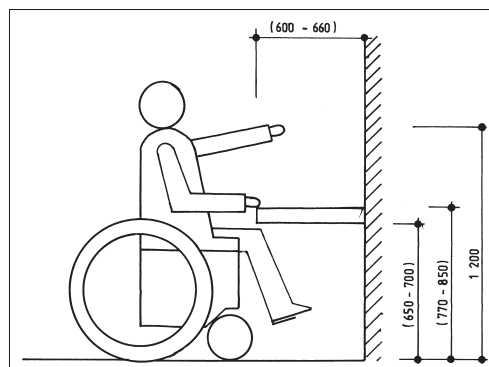
- c) stavby pro armádu. Vztahuje se však na vojenské správní úřady se stykem s veřejností.
- d) části staveb občanského vybavení, které nejsou určeny pro užívání veřejností. Vícepodlažní stavby občanského vybavení bez výtahu lze připustit pouze u změn staveb ze závažných důvodů; i pak musí být bezbariérově přístupné vstupní podlaží.
- e) ubytovací zařízení pro cestovní ruch, např. hotely, penziony, motely apod. do 10 pokojů a hromadné ubytovny, např. internáty, koleje apod. do 20 ubytovaných nebo do 10 pokojů (dále jen stavby pro dočasné ubytování);
- f) stavby pro méně než 20 zaměstnanců a ty, ve kterých provoz neumožňuje zaměstnávat OOSPO.

2. POŽADAVKY NA DISPOZIČNÍ ŘEŠENÍ ZTI

2.1 Stavby pro sociální péči

2.1.1 pro těžce pohybově postižené (příloha 3 [2])

- ☐ zabezpečení volného přístupu k vaně, umyvadlu i záchodové míse (WC). Pro otáčení je nezbytný prostor o průměru min 1 500 mm, pro otáčení se zpětným pohybem prostor min. 1 500 x 1 200 mm, vedle WC mísy je nutný volný prostor min. 800 mm pro nacouvání vozičkáře.
- ☐ v koupelně musí být WC – viz 3.1 – a vana – viz. 3.3;
- ☐ umyvadlo – viz 3.2;
- ☐ v bytech pro více než 3 osoby musí být navržen další WC (pro nepostižené) s dveřmi min 800 mm;
- ☐ kuchyňská linka musí být řešena tak, aby byl umožněn podjezd vozíku a zajištěna dosažitelnost ovládacích prvků z vozíku – viz. 2.4 a obr. 1.

Obr. 1 Dosahová vzdálenost osoby na vozíku

Rozměry na obr. 1. až 5 v závorkách nejsou přímo dány vyhláškou [2]

2.1.2 pro zrakově postižené (příloha 4 [2])

- ☐ výtoková baterie musí být páková

2.2 Stavby občanského vybavení

V každém WC pro veřejnost musí být min. jedna bezbariérová kabina v oddělení pro muže a v oddělení pro ženy. Při změnách staveb stačí jedna společná bezbariérová kabina přístupná z chodby, výjimečně z oddělení pro ženy. Kabina nemusí mít předsíňku, pokud není přístupná z obytné nebo pobytové (např. kancelář, dílna, ordinace, výukové prostory, pokoje ve zdravotnických zařízeních, hotelích a ubytovnách, halové prostory různého účelu, sály kin, divadel a kulturních zařízení, místnosti ve stavbách pro individuální rekreaci apod. – § 3 [5], čl. 3 [6]) místnosti.

U částí určených pro veřejnost musí být zabezpečen bezbariérový přístup a užívání; to se týká např. sprch, bazénu (přístup musí být umožněn např. zvedákem pro přepravu vozíčkářů z vozíku do bazénu) apod. Ve stavbách pro dočasné ubytování musí být zařízen i bezbariérový pokoj při kapacitě do 100 pokojů a 1% bezbariérových pokojů při kapacitě vyšší. Předsíň tohoto pokoje musí mít min. šířku 1 500 mm a délku 2 200 mm (§ 53 (3) [5], čl. 53 (4) [6]). Hygienické zařízení příslušné tomuto bezbariérovému pokoji musí vyhovovat kritériím platným pro stavby pro sociální péči (viz ad 2.1). To znamená, že vyhláška [2] požaduje koupelnu s vanou upravenou pro použití mobilního zvedáku (viz ad 3.3); k tomu je často namítáno, že v zařízeních pro dočasné ubytování by byla z praktického hlediska koupelna se sprchou vhodnější.

U společného hygienického zařízení musí být v blízkosti dveří kliky ve výši 1 500 mm umístěn orientační hmatný znak.

2.3 Stavby pro více než 20 zaměstnanců a pro zaměstnávání osob s těžkým zdravotním postižením a stavby škol, předškolních a školských zařízení

Každé hygienické zařízení musí mít část upravenou pro potřeby osob na vozíku.

U budov s administrativním a obdobným provozem však stačí takto upravené hygienické zařízení vždy alespoň jedno pro dvě podlaží.

Ve školách, předškolních, školských a tělovýchovných zařízeních nesmí dostupná vzdálenost přesahovat 60 m a jedna záchodová kabina musí být zařízena pro 80 chlapců nebo 20 dívek; pro 80 dívek musí být zařízena jedna hygienická kabina a pro 20 chlapců jedno pisoárové stání. V záchodových předsíních, které se užívají jako umývárny, se počítá jedno umyvadlo na 20 žáků (§ 59 [5]; čl. 59 [6]). Směrnice pro výšku WC mísy v předškolních zařízeních chybí; s ohledem na výšku vozíků pro děti se doporučuje výška 400 mm.

2.4 Dosahová vzdálenost vozíčkářů

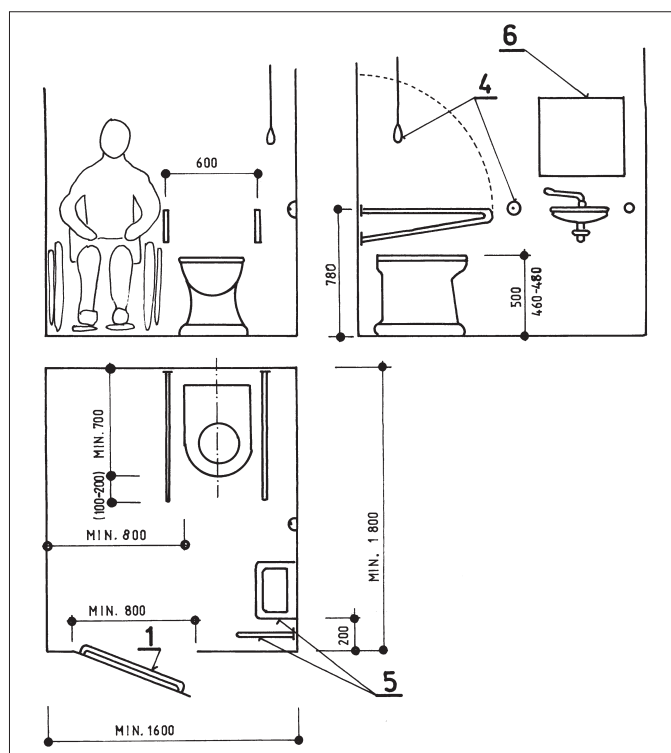
Při řešení ZTI a interiérů je nutno přihlídnout k dosahové vzdálenosti osob sedících na vozíku pro invalidy (obr. 1).

3. ŘEŠENÍ ZAŘÍZENÍ ZTI

3.1 WC kabinky (obr. 2)

a) Dispozice a půdorys

- ☐ minimální půdorys: u novostaveb 1 600 (š) x 1 800 (d) mm, u změn dokončených staveb 1 400 x 1 400 mm;
- ☐ u bytů zvláštního určení a u obytných částí staveb pro sociální péči musí být instalován v koupelně;
- ☐ u staveb občanského vybavení musí být nejméně jedna bezbariérová WC kabina v oddělení pro muže a v oddělení pro ženy. U změn staveb může

Obr. 2 Dispozice bezbariérového WC

být společná pro obě pohlaví, ze závažných důvodů výjimečně může být přístupná z oddělení pro ženy.

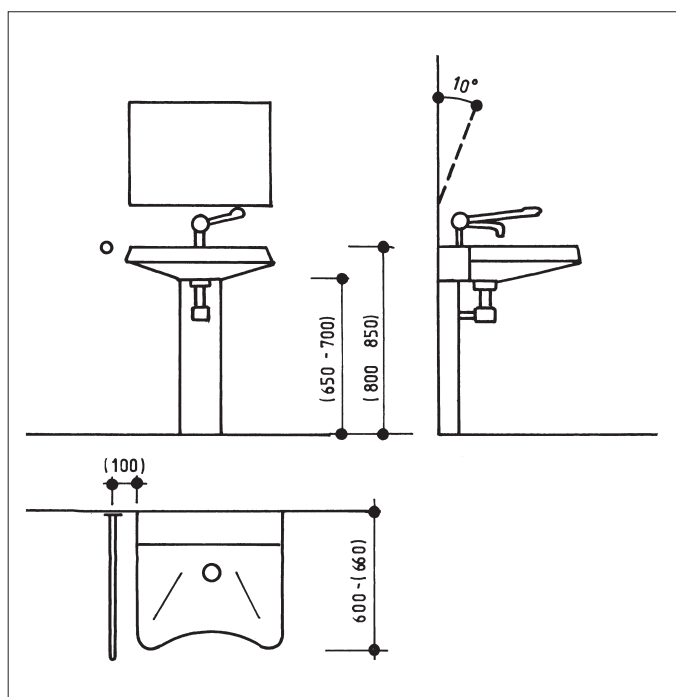
- ☐ nemusí mít předsíňku, pokud není přístupná z obytné nebo pobytové místnosti.

b) Další požadavky

1. Světelná šířka dveří min 800 mm (u staveb pro sociální péči 900 mm), dveře otvírané ven, do výšky 400 mm opatřeny proti mechanickému poškození, na vnitřní straně dveří vodorovné madlo ve výši 800 až 900 mm. Prah max. 20 mm. Zámek dveří odjistitelný zvenku.
2. Vedle mísy proti dveřím musí být volný prostor min. 800 mm pro nacouvání vozíčkáře (nesmí tam být potrubí, radiátor apod.);
3. Sedátko mísy ve výši 500 mm nad podlahou (u bytů zvláštního určení a u obytných částí staveb pro sociální péči ve výšce 460 až 480 mm; u staveb pro dočasné ubytování vyhláška [2] požaduje splnění obou hodnot (tj. 500 mm podle přílohy 1) a 460 až 480 mm podle přílohy 3); protože tento rozpor neřeší ani komentář [3], je zatím volba mezi oběma variantami na projektantovi. Mezi čelem mísy a stěnou musí být min. 700 mm. Po obou stranách mísy musí být sklopná madla ve výši 780 mm a ve vzájemné rozteči 600 mm.
4. Ovládání splachovacího zařízení musí být po straně ve výši 600 až 1 200 mm. Spodní nádrže (tzv. combi) lze připustit, mají-li ovládání ze strany, velkoplošné ovládání (s nádrží ve zdi) v případě, že vystupuje ze stěny min. o 150 mm.
5. V kabině musí být umyvadlo s výtokovou baterií s pákovým ovládáním (u kabin menších než 1 600 x 1 800 mm alespoň malé umývárko);
6. Vybavení (jeho manipulační zařízení – vypínače, osoušeč rukou, držák na ručník, mýdelník, věšák, naklápění zrcadla apod.) musí být ve výši 600 až 1 200 mm.

3.2 Umyvadla (obr. 3)

- ☐ výtoková baterie s pákovým ovládáním;
- ☐ vedle umyvadla vodorovné madlo umožňující opření;
- ☐ naklopení zrcadla nad umyvadlem 10°;

Obr. 3 Dispozice umyvadla

- výška horního povrchu 800 až 850 mm, podjezd 650 až 700 mm, přední hrana 600 až 660 mm od zdi.

Uvedené požadavky vedou k tomu, že na výšku vlastního umyvadla zbývá pouze asi 100 až 200 mm; to vyžaduje výrobu speciálních mělkých umyvadel s zesíleným okrajem umožňujícím opření apod.

3.3 Vana (obr. 4)

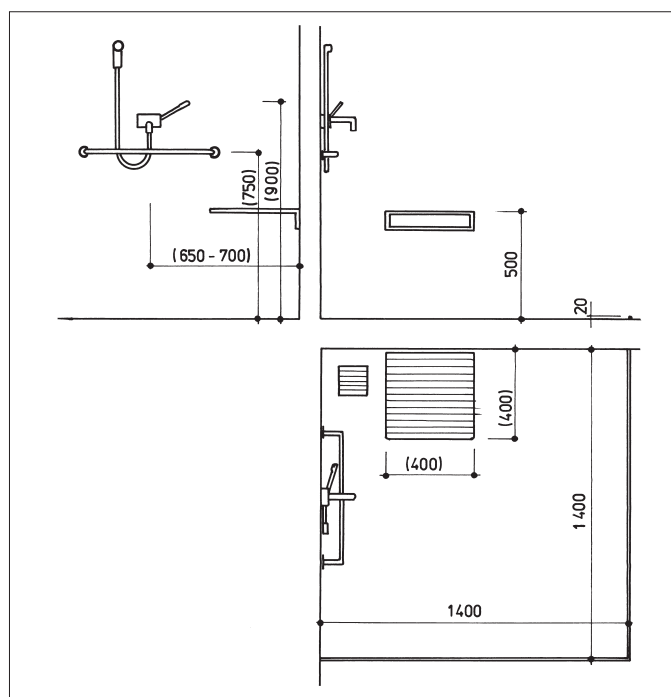
- prostor kolem vany musí umožnit čelní nebo šikmý přístup k vaně a boční přístup z vozíku přesunutím na příděnou plochu (min. 300 mm) v záhlaví vany,
- vana je na podélné straně odsunuta o 80 mm od stěny (aby bylo možno osadit madla),
- vana musí umožnit podjezd mobilního zvedacího zařízení; mezi vanou a podlahou musí být mezera min. 140 mm, podlaha musí být rovná a hladká (to má umožnit transport osoby z vozíku do vany mobilním zvedákem);
- horní hrana vany smí být max. 500 mm nad podlahou (to má umožnit sednutí osoby z vozíku např. na záhlaví vany);
- výtoková baterie musí být páková, osazená na podélné straně vany v dosahu sedící osoby.

Současné splnění požadavků na výšku vany max. 500 mm a na mezeru mezi vanou a podlahou min. 140 mm vede k hloubce vlastní vany cca 355 mm; pak na výšku vody ve vaně zbývá pouze asi 300 mm. To je označováno jako nedostatečné zejména ze strany personálu domů s pečovatelskou službou, domovů důchodců apod.

Řešení problému by bylo možno spatřovat např. v rozdělení varianty s mobilním zvedákem (kdy možno připustit větší výšku vany než 500 mm) a varianty s přesunutím vozíčkáře (kdy dno vany nemusí být ve výšce min. 140 mm.)

3.4 Sprchové boxy a kouty (obr. 5)

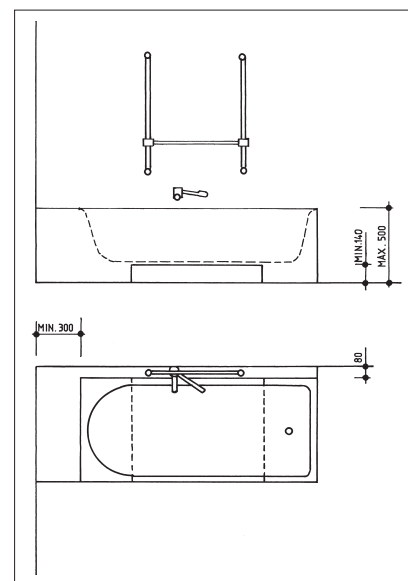
- min. půdorys 1 400 x 1 400 mm;
- sklopné sedátko ve výši 500 mm umožňující boční nebo čelní přístup;

Obr. 5 Dispozice sprchového koutu

- na stěně kolmé ke stěně se sedátkem a v dosahu ze sedátka: ruční sprcha s pákovým ovládáním, opěrné madlo, mýdelník;
- výškový rozdíl podlahy a sprchového boxu nebo koutu max. 20 mm.

Z vyhlášky [2] vyplývá, že bezbariérové sprchy je možno navrhnout pouze ve stavbách občanského vybavení (tělovýchova, rekreace, sport, zdravotnictví, motorismus apod.), ve stavbách pro zaměstnávání osob a ve školách a předškolních a školských zařízeních.

Obr. 4 Dispozice vany

Literatura:

- [1] Zákon 197/98 Sb. úplné znění zák. 50/76 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).
- [2] Vyhláška 369/01 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace.
- [3] Skopec, J.: Komentář k vyhlášce Ministerstva pro místní rozvoj č. 369/2001 Sb. o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb OOSPO, Stavební listy, 2002. VII, 5, s. 17-20.
- [4] Vyhláška 132/98 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení stavebního zákona.
- [5] Vyhláška 137/98 Sb. o obecných technických požadavcích na výstavbu.
- [6] Vyhláška hl.m. Prahy 26/99 o obecných technických požadavcích na výstavbu v hl.m. Praze.